

Mečislovas Žalakevičius

KONTAKTINĖ INFORMACIJA

Adresas Akademijos g. 2, Vilnius LT-08412, Lietuva
Tel. Nr.: +370 615 50151
El. paštas: mecislovas.zalakevicius@gamtc.lt

IŠSILAVINIMAS

1990 Gamtos mokslų habilituotas daktaras (1990 metų lapkričio 16 d. Maskvoje A.N. Severcovo vardo gyvūnų evoliucinės morfologijos ir ekologijos institute apgyniau mokslų daktaro (nostrifikuota habilituoto daktaro, gamtos mokslai, biomedicina) disertaciją „Paukščių sezoninių migracijų valdymo ekologiniai aspektai“).

1987 Vyresniojo mokslinio bendradarbio vardas.

1982 Gamtos mokslų daktaras (1982 m. spalio 26 d. Maskvoje A.N. Severcovo vardo gyvūnų evoliucinės morfologijos ir ekologijos institute apgyniau biologijos mokslų kandidato (nostrifikuota daktaro) disertaciją „Radiolokaciniai sezoninių paukščių migracijų tyrimai Lietuvoje“. Vadovas – habil. dr. Jacoby V.E.).

1972 Vilniaus universitetas, biologas (zoologas), biologijos ir chemijos dėstytojas. Diplomas su pagyrimu.

NARYSTĖ NACIONALINĖJE MOKSLŲ AKADEMIJOJE

1996 metų kovo 6 d. buvau išrinktas Lietuvos mokslų akademijos nariu ekspertu (2000 metų gruodžio 12 d. išrinktas šios akademijos nariu korespondentu, o 2011 metų spalio 18 d. – akademiku – tikroju akademijos nariu).

DARBO PATIRTIS

Nuo 2019 **Nedirbu – darbo sutartis nutraukta savo noru.**
Gamtos tyrimų centras.

2018 – 2019 **Gamtos tyrimų centro Paukščių ekologijos laboratorijos vyresnysis mokslo darbuotojas.**
Gamtos tyrimų centras.

2013 – 2018 **Mokslo darbuotojas ir Gamtos tyrimų centro Paukščių ekologijos laboratorijos vadovas.**
Gamtos tyrimų centras.

2010 – 2013 **Gamtos tyrimų centro direktorius; vyriausiasis mokslo darbuotojas.**
Gamtos tyrimų centras.

2003 – 2010 **Vilniaus universiteto Ekologijos instituto direktorius, Sausumos ekosistemų skyriaus vadovas, Paukščių ekologijos laboratorijos vadovas, vyriausiasis mokslo darbuotojas.**
Vilniaus universiteto Ekologijos institutas.

1992 – 2003 **Direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams, Sausumos ekosistemų skyriaus vadovas, Paukščių ekologijos laboratorijos vadovas, vyriausiasis mokslo darbuotojas.**

| | |
|-------------|---|
| | Ekologijos institutas. |
| 1984 – 1992 | Ornitologijos laboratorijos vadovas, vyresnysis mokslinis bendradarbis. Zoologijos ir parazitologijos institutas (nuo 1989 m. Ekologijos institutas). |
| 1979 – 1984 | Vyresnysis mokslinis bendradarbis. Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos institutas. |
| 1977 – 1979 | Jaunesnysis mokslinis bendradarbis. Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos institutas. |
| 1976 – 1977 | Vyr. Inžinierius. Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos institutas. |
| 1973 – 1976 | Aspirantas. Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos institutas. |
| 1972 – 1973 | Inžinierius. Lietuvos MA Zoologijos ir parazitologijos institutas. |

MOKSLINIAI INTERESAI

- fundamentiniai ir taikomieji moksliniai tyrimai: paukščių migracija, paukščių migracijos valdymo mechanizmai ir teorija, radarinė ornitologija, aviacinė ornitologija, klimato kaitos ornitologija, globalinės kaitos biologija,
- tarptautinių mokslinių projektų vykdymas ir vadovavimas,
- universitetų ir aukštųjų mokyklų veiklos ir jų studijų programų (tarptautinis ir šalies viduje) vertinimas ir vadovavimas,
- vadovavimas doktorantų studijoms, universitetų studentų magistro ir bakalauro darbams,
- mokslinių tyrimų valdymas ir vadovavimas mokslinių tyrimų institutams ir jų padaliniams,
- lietuviškos mokslinės terminijos kūrimas,
- mokslinė visuomeninė veikla mokslo tiriamuosiuose instituteose, nevyriausybinėse organizacijose, LR ministerijose bei žinybose ir Lietuvos mokslų akademijoje,
- konsultacinė veikla LR ministerijose bei įvairiose žinybose ir įstaigose.

MOKSLINĖS PUBLIKACIJOS

Apie 200 mokslo darbų anglų, vokiečių, rusų, lietuvių kalbomis. 90 mokslinių monografijų, knygų, straipsnių rinkinių, kitų leidinių, žodynų autorius ir bendraautorius. Naujos pasaulyje biologijos mokslo šakos Klimato kaitos ornitologija kūrėjas (leidiniai 2013, 2015 ir 2017 m.).

SVARBIAUSIOS PUBLIKACIJOS:

Žalakevičius, M. 2023. Akademikas Mečislovas Žalakevičius: bibliografija ir mokslinė veikla. Vilnius, UAB Baltijos kopija. P. 144.

Žalakevičius, M. 2022. *Akademiko Tado Ivanausko fenomenas*. II kn.: *Publikacijos, citavimas, veiklos atspindžiai ir atminties įamžinimas*. Monografija, Kaunas, Vytauto Didžiojo universiteto leidybos centras.

Žalakevičius, M. 2022. *Akademiko Tado Ivanausko fenomenas*. I kn.: *Gyvenimas ir veikla*. Monografija, Kaunas, Vytauto Didžiojo universiteto leidybos centras.

Žalakevičius, M. 2017. *Klimato kaitos ornitologija*. Vilnius, Gamtos tyrimų centro leidykla.

Bukantis, A., Kažys, J., Rimkus, E., Žalakevičius, M. 2017. *100 klausimų apie klimato kaitą*. Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

Žalakevičius, M. 2015. *Paukščių migracija*. Vilnius, Gamtos tyrimų centro leidykla.

- Prakas, P., Kutkienė, L., Butkauskas, D., Sruoga, A. & Žalakevičius, M. 2014. Description of *Sarcocystis lari* sp. n. (Apicomplexa: Sarcocystidae) from the great black-backed gull, *Larus marinus* (Charadriiformes: Laridae), on the basis of cyst morphology and molecular data. *Folia parasitologica* (IF 2.52) 61(1): 11-17.
- Žalakevičius, M. 2013. *Ornitologijos raida: nuo pirmųjų sieninių olių piešinių iki klimato kaitos ornitologijos*. Vilnius, Gamtos tyrimų centro leidykla.
- Prakas, P., Kutkienė, L., Butkauskas, D., Sruoga, A. & Žalakevičius, M. 2013. Molecular and morphological investigations of *Sarcocystis corvusi* sp. nov. from the Jackdaw (*Corvus monedula*). *Parasitology Research* 112 (3): 1163-1167.
- Žalakevičius M., Stanevičius V., Švažas S., Bartkevičienė G. 2012. The importance of potential impact of climate change on bird species composition in designing effective ways of bird protection and management: a case study from the Eastern Baltic region. - *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management* 20(2): 138-146.
- Butkauskas D., Ragauskas A., Sruoga A., Kesminas V., Lozys L., Rashal I., Tzeng W.N., Žalakevičius M. 2012. Investigation into genetic diversity of the perch inhabiting Ignalina nuclear power plant cooler and other inland water bodies of Lithuania on the basis of MtDNA analysis. *Veterinarija ir zootechnika* 60(82): 7-15.
- Žalakevičius M., Žalakevičienė I. 2012. *Paukščių pavadinimų žodynas (antras papildytas ir pataisytas leidimas)*. Valstybinio mokslinių tyrimų instituto Gamtos tyrimų centras leidykla, Vilnius, pp. 1257.
- Žalakevičius M. 2010. Pasaulio paukščių lietuviškų pavadinimų sinonimų žodynas. Vilnius, Gamtos tyrimų centro leidykla.
- Žalakevičius M. 2009. Paukščių pavadinimų žodynas. Vilnius, Vilniaus universiteto Ekologijos instituto leidykla.
- Žalakevičius M. & Žalakevičienė I. 2009. Šiuolaikinių paukščių poklasės (Neornithes) dabartinė klasifikacinė sistema: naujai aprobuoti lietuviški pavadinimai ir naujausia statistika. *Acta Zoologica Lituanica* 19(4): 330-341.
- Žalakevičius M., Bartkevičienė G., Ivanauskas F. & Nedzinskas V. 2009. The response of spring arrival dates of non-passerine migrants to climate change: a case study from Eastern Baltic. *Acta Zoologica Lituanica* 19(3): 155-171.
- Sruoga A., Rashal I., Butkauskas D., Viksne J., Žalakevičius M., Švažas S. & Kaminskaitė M. 2009. Haplotypic variability and population genetic structure of Garganey and Common Pochard in the Western Palearctic. *Proceedings of the Latvian Academy of Sciences* 63(3): 104-110.
- Žalakevičius M. 2008. Klimato kaitos poveikio ekosistemoms ir jų sudėtinėms dalims pastarųjų dešimtmečių tyrimai Lietuvoje. *Biota ir globali kaita* II: 8-33. Vilnius: Vilniaus universiteto Ekologijos institutas.
- Žalakevičius M. 2007. Climate-induced alterations in the Lithuanian migratory avifauna: regional and species-specific aspects. *Ekologija*, 1: 6-14.
- Žalakevičius M., Bartkevičienė G., Raudonikis L., and Janulaitis J. 2006. Spring arrival response to climate change in birds: a case study from eastern Europe. *Journal of Ornithology*, 147:326-343.
- Žalakevičius M., Stanevičius V., Bartkevičienė G. 2006. Trends in the composition of breeding bird communities: anthropogenic or climate change induced process? *Acta Zoologica Lituanica* 16(3): 165-176.
- Žalakevičius M. (ed.) 2006. Lithuania's Report on Demonstrable Progress in Line with Decisions 22/CP.7 and 25/CP.8 of the UNNFFCCC. Vilnius: Petro Ofsetas, 1-39. ISBN 9986-443-37-7.
- Švažas S., Žalakevičius M., Dagys M. 2005. Long-term ecological research network in Lithuania. *Acta Zoologica Lituanica* 15(2): 179-182.
- Žalakevičius M. 2005. Wildlife response to climate warming: evidence, future research and co-operation prospects. *Acta Zoologica Lituanica* 15(2): 199-203.
- Žalakevičius M., Švažas S. 2005. Global climate change and its impact on wetlands and waterbird populations. *Acta Zoologica Lituanica* 15(3): 211-217.

Žalakevičius M. (ed.) 2005. Lithuania's Third and Fourth National Communication on Climate Change Under the United Nations Framework Convention on Climate Change. Vilnius: Petro Ofsetas, 1-120. ISBN 9986-443-31-8.

Lehikoinen, E., Sparks, T.H. and Zalakevicius, M. 2004. Arrival and departure dates. *In: Møller, A.P., Fiedler, W. & Berthold, P. Birds and climate change. Advances in Ecological Research. Vol 35. ELSEVIER Academic Press.* pp. 1-31.

DALYVAVIMAS TARPTAUTINIUOSE IR NACIONALINIUOSE MOKSLO PROJEKTUOSE

Darbo grupės narys rengiant Valstybinę Aplinkos apsaugos strategiją (1994-95 m.); Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo Pirmos Nacionalinės strategijos (1995-96 m.) bendraautorius; Darbo grupės narys rengiant Valstybinę Biologinės įvairovės išsaugojimo strategiją (1996-97 m.); Darbo grupės narys rengiant Valstybinę Aplinkosauginio švietimo, informavimo ir mokymo strategiją (1996-97 m.); „Ilgalaikių ekologinių tyrimų tinklo Lietuvoje sukūrimas“, projekto parengimas ir dalyvavimas jame. JAV Valstybės Departamento užsakymas, 2003-2004; Nacionalinė mokslo programa „Ekologinis monitoringas: gyvūnijos monitoringas“; „Paukščių migracijų monitoringas“ (1993-2004); Projektas „Biologinės įvairovės studijos nuostatų ir programos parengimas“, užsakytas Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos (1999); Projektas „Lietuvos rezervatų biologinės įvairovės įvertinimas“, finansuotas Pasaulinio Aplinkos Apsaugos Fondo ir Jungtinių Tautų Aplinkosaugos Programos (GEF/UNEP) (2001-2002); Pasaulinio Aplinkos Apsaugos Fondo ir Jungtinių Tautų Vystymo Programos (GEF/UNDP) projekto „Lietuvos pelkių biologinės įvairovės išsaugojimas“ dokumentų parengimas LR Aplinkos ministerijai bei dalyvavimas projekte (2000-2003); Pasaulinio Aplinkos Apsaugos Fondo ir Jungtinių Tautų Aplinkosaugos Programos (GEF/UNEP) projekto „Afrikos-Eurazijos migruojančių paukščių kelio sustojimo vietų apsaugos stiprinimas“ dokumentų parengimas LR Aplinkos ministerijai bei dalyvavimas projekte (2001-2006); Projekto „Lietuvos ilgalaikių ekologinių tyrimų tinklo įkūrimas bei prisijungimas prie Tarptautinio ilgalaikių ekologinių tyrimų tinklo“ parengimas ir realizavimas per Vilniaus universiteto Ekologijos institutą (projektas finansuotas JAV Valstybės Departamento) (2003-2005); Projektas „Nacionalinio klimato kaitos pranešimo III ir IV parengimas, vykdant Jungtinių Tautų Bendrosios klimato kaitos konvencijos ir Kioto protokolo reikalavimus“, užsakytas Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos (2005); Projektas „Parengti Nacionalinę išmetamų į atmosferą šiltnamio dujų apskaitos ataskaitą už 1990-2003 metus, vykdant Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos ir Kioto protokolo bei ES teisės aktų reikalavimus“, užsakytas Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos (2006); Projektas „Parengti Nacionalinę išmetamų į atmosferą šiltnamio dujų apskaitos ataskaitą už 2005 metus, vykdant Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos ir Kioto protokolo bei ES teisės aktų reikalavimus“, užsakytas Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos (2006); Projektas „Klimato kaitos poveikio šalies ekosistemoms, bioįvairovei, vandens ištekliams, žemės ir miškų ūkiui, žmonių sveikatai ir kt. įvertinimo studija ir pasekmių švelninimo strateginio plano parengimas“, užsakytas Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos (2006); Eilės mokslinių projektų vadovas ir atsakingas vykdytojas.

DALYVAVIMAS TARPTAUTINĖSE MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE (SKAITYTI PRANEŠIMAI)

Vokietijoje, Lenkijoje, Čekijoje, Norvegijoje, Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose, Vengrijoje, Rusijoje, Senegale, Brazilijoje, Latvijoje, Estijoje, Slovakijoje, Ukrainoje, Kazachstane.

DALYVAVIMAS STUDIJŲ PROCESU

Vadovavimas doktorantams:

Vadovavau / konsultavau virš 10 mokslo daktarų rengimui. Iš jų aštuoni mokiniai sėkmingai apgynė mokslo daktaro disertacijas:

1. Švažas S. Naktinės rudens paukščių migracijos tyrimai Lietuvoje, panaudojant dispersinę šiltnamių skleidžiamą šviesą. Zoologija. A.N. Severcovo vardo Gyvūnų evoliucinės morfologijos ir ekologijos institutas, Rusijos mokslų akademija, Maskva, 1992. Daktaro disertacijos vadovas – M. Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas).

2. Idzelis R.L. Vilniaus miesto ornitofauna ir jos formavimosi ypatybės. Gamtos mokslai: biologija (ekologija). Ekologijos institutas, Vilniaus universitetas, Vilnius, 1993. Doktorantūros studijų komiteto pirmininkas ir daktaro disertacijos darbo vadovas – M. Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas).

3. Šablevičius B. Erelio žuvininko veisimasis, ekologija, elgsena ir apsaugos Lietuvoje strategija. Gamtos mokslai: biologija (ekologija). Lietuvos Respublikos mokslų akademija, Ekologijos institutas, Vilniaus universitetas. Vilnius, 1993. Doktorantūros studijų komiteto pirmininkas ir daktaro disertacijos darbo vadovas – M. Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas).

4. Mačikūnas A. Vandens ir pelkių paukščių veisimosi ekologijos ypatumai vandens saugyklose. Gamtos mokslai: biologija (ekologija). Ekologijos institutas, Vilniaus universitetas. Vilnius, 1995. Doktorantūros studijų komiteto pirmininkas ir daktaro disertacijos darbo vadovas – M. Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas).

5. Vaitkus G. Jūros paukščių populiacijų erdvinės struktūros ir dinamikos tyrimai rytinėje Baltijoje. Biomedicinos mokslai: Ekologija ir aplinkotyra. Ekologijos institutas. Vilnius, 1999. Doktorantūros studijų komiteto pirmininkas ir daktaro disertacijos darbo vadovas – M. Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas), Lietuvos mokslų akademijos narys.

6. Žydelis R. Lietuvos Baltijos jūros priekrantėje žiemojančių vandens paukščių buveinių pasirinkimas. Biomedicinos mokslai: Ekologija ir aplinkotyra. Ekologijos institutas. Vilnius, 2002. Doktorantūros studijų komiteto pirmininkas ir daktaro disertacijos darbo vadovas – M.

84

Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas), Lietuvos mokslų akademijos narys.

7. Balčiauskienė L. Naminės pelėdos (*Strix aluco*) ir mažojo apuoko (*Asio otus*) mitybos ekologija, vertinant pagal grobio kraniometriją. Biomedicinos mokslai: Ekologija ir aplinkotyra. Ekologijos institutas. Vilnius, 2006. Daktaro disertacijos darbo mokslinis konsultantas – M. Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas), Lietuvos mokslų akademijos narys.

8. Treinys R. Erelio rėksnio *Aquila pomarina* buveinių pasirinkimas ir populiacijos būklė arealo šiaurės vakarų periferijoje. Biomedicinos mokslai: Ekologija ir aplinkotyra. Ekologijos institutas. Vilnius, 2009. Daktaro disertacijos darbo mokslinis vadovas/konsultantas – M. Žalakevičius, gamtos mokslų habilituotas daktaras, vyresnysis mokslo bendradarbis (mokslinis vardas), Lietuvos mokslų akademijos narys.

Buvau virš 75 daktarinių ir habilitacinių mokslo darbų ir habilitacinių procedūrų gynimo tarybų ir komitetų pirmininkas, narys, oponentas ir recenzentas, daugybės Vilniaus universiteto sėkmingų diplominių, bakalauro ir magistro darbų vadovas, konsultantas ir recenzentas.

KITA

Apdovanojimai:

1996 m. Lietuvos mokslo premija; 2007 m. Lietuvos mokslų akademijos vardinė T.Ivanausko premija, 2019 m. Valstybinės lietuvių kalbos komisijos apdovanojimai "Sraige" ir diplomais už lietuvių kalbos terminų kūrimą - Paukščių pavadinimų žodyną (kartu su žmona Irena Žalakevičiene). 2021 m. Lietuvos mokslų akademijos Atminimo medalis už svarų indėlį į biologijos, ornitologijos, ekologijos mokslo ir globalinės klimato kaitos poveikio biologinei įvairovei tyrimus Lietuvoje, mokslo populiarinimą, išskirtines kompetencijas ir jaunosios kartos ugdymą, už rezultatyvų darbą ir organizacinius gebėjimus šešerius metus vadovaujant LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus Bendrosios biologijos mokslų sekcijai, už LMA tęstinės konferencijos "Šiuolaikiniai biologijos tyrimai Lietuvoje" iniciavimą ir organizavimą.

Tarptautinių mokslinių organizacijų narys:

Tarptautinės organizacijos "Wetlands International" Lietuvos atstovas ir valdybos narys; Lektuvų susidūrimų su paukščiais tarptautinio komiteto (*IBSC*) Lietuvos atstovas; Tarptautinio Ornitologinio komiteto narys, Lietuvos atstovas.

Dalyvavimas visuomeninėse nepolitinėse organizacijose:

Nacionalinio Klimato kaitos komiteto narys; Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos Kolegijos narys; Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys; Lietuvos mokslų akademijos Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus biuro narys, Bendrosios biologijos sekcijos pirmininkas; Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Mokslo tarybos narys; Lietuvos Ornitologų draugijos (BirdLife International filialas) prezidentas (1984-89; 1997-2000 m.); Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro paskyrimu eilę metų dirbau Nacionalinės Lietuvos raudonosios knygos komisijos pirmininku; Tarptautinių konferencijų organizacinio komiteto pirmininkas ir narys.

Ekspertavimo patirtis:

1997-1998 m. Valstybinės Biologinės įvairovės apsaugos strategijos rengimo darbo grupės narys ir ekspertas; Jungtinių Tautų vystymo programos (UNDP) konsultantas; EC 5FP komiteto Aplinka ir tvarė plėtra narys, Lietuvos delegatas (2001-2002 m.); Nuo 1998 m. Valstybinės aplinkos monitoringo programos Priežiūros komisijos narys; Nuo 1998 m. biologinės įvairovės komiteto narys, gyvūnijos grupės vadovas; 1998-2002 m. Standartizacijos technikos komiteto "Aplinkosauga" TK 36 narys; 1999 m. Globalinės klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo Lietuvoje Antrojo ir Trečiojo-Ketvirtojo Nacionalinių pranešimų rengimo vadovas ir autorius; Lietuvos mokslo premijų komiteto sekcijos pirmininkas (dirbau 7 metus); Studijų kokybės vertinimo centro Aplinkos inžinerijos ir Ekologijos ir aplinkotyros studijų programų (Lietuvos ir Tarptautinės) ekspertų komisijų pirmininkas ir narys nuo 2000 m.